

Barcelona, 17 de maig de 2018

Nota de premsa IVÀLUA I FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Sancions, faltes i expulsions..., són pràctica habitual en els centres educatius per mirar de corregir els problemes de conducta. L'evidència demostra que aquestes mesures són contraproductives: empitjoren les actituds i els resultats educatius dels alumnes

Les conductes disruptives, de desafiament o agressivitat dels alumnes es poden corregir des de l'escola mitjançant programes "focalitzats" que treballin de forma intensiva en grups reduïts, amb tutoritzacions individuals i activitats com ara modelització, jocs de rol, anàlisi de situacions socials, relaxament i introspecció.

Els programes escolars de prevenció o lluita contra la violència tenen un impacte positiu quan afecten a les dinàmiques d'aula i al conjunt del centre, involucren alumnat, professorat i famílies, i són sostinguts en el temps.

Les conductes o **actituds disruptives**, d'indisciplina, desafiament, rebel·lia o fins i tot agressivitat, sobretot quan són d'una certa intensitat i es fan sostingudes en el temps, **distorsionen el funcionament òptim de les classes i comprometen les condicions d'ensenyament-aprenentatge del conjunt de l'alumnat**. És sabut que professorat i mestres dediquen un percentatge significatiu del seu temps a l'aula a tractar de controlar i gestionar problemes conductuals o disciplinaris d'índole diversa. Tot aquest és temps no ocupat en el desenvolupament positiu de dinàmiques d'aprenentatge.

Alhora, s'ha fet també evident que aquests problemes d'actitud, quan es mantenen en el temps, **perjudiquen el progrés i les oportunitats educatives dels alumnes que les protagonitzen**.

Les respostes que des dels centres educatius s'ha donat a aquest problema han estat diverses. Sovint s'ha posat l'èmfasi en l'establiment de **sancions o sistemes de faltes** que poden desembocar en **expulsions de classe o del centre**. L'evidència, però, ens diu que l'estratègia sancionadora no sol ser efectiva a l'hora de redreçar el mal comportament; més aviat **l'efecte sobre les conductes acostuma a ser negatiu**. Alhora, en perdre's classes i ritme d'aprenentatge, es veuen també **perjudicats els resultats educatius** de l'alumnat.

En altres casos, s'ha apostat per **enfocaments preventius**, de **treball competencial**, reforç positiu o **mediació**. Parlem aleshores de plans de convivència i millora del clima escolar o estratègies de gestió de l'aula, programes socioemocionals, però també d'intervencions focalitzades (amb o sense especialistes), diversificacions curriculars o escolarització compartida.

Tanmateix, rarament l'aposta per unes o altres respostes han tingut en compte l'evidència internacional acumulada sobre la seva efectivitat, això és, sobre els impactes (positius, nuls o negatius) que han provocat en aquells contextos on s'han dut a terme i han estat rigorosament avaluades. **Què sabem sobre l'efectivitat d'aquestes intervencions? Quines funcionen millor? En quines condicions? Per a quins col·lectius?** I, sobretot, com podem fer per avançar cap a programes conductuals més efectius en el curt i en el llarg termini a casa nostra?

En el marc del projecte **Què funciona en educació?**, l'**Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua)** i la **Fundació Jaume Bofill** han promogut una **revisió de revisions i síntesi dels resultats de 20 metanàlisis** d'avaluacions rigoroses fetes arreu del món sobre l'**impacte que diferents programes de millora conductual i actitudinal** tenen en la millora del comportament i els assoliments educatius dels alumnes. Els resultats d'aquesta revisió (veure **pàgines posteriors d'aquesta nota**) es presentaran en un **acte públic al Palau Robert** el proper **22 de maig**, a les 18h.

“Zero en conducta”

Què funciona per millorar les actituds i el clima d'aprenentatge als centres?

Palau Robert (Sala Cotxeres), 22 de maig, 18h.

L'acte s'inscriu en el projecte **Què funciona en educació?**, liderat per **Ivàlua** i la **Fundació Jaume Bofill**, i que és una aposta per aportar evidència científica al debat sobre la política i la pràctica educativa, connectant el rigor analític amb els reptes educatius plantejats a Catalunya.

En aquest acte, es presentarà un **nou informe** que sintetitza l'evidència generada per recerques i avaluacions internacionals (veure **resultats més avall**) i es plantejaran preguntes clau al voltant d'aquest tema:

- Si l'estratègia sancionadora no funciona, aleshores quines alternatives s'haurien de prioritzar?
- Quines són les intervencions focalitzades que funcionen millor (diversificació curricular, treball en grups reduïts, tutoritzacions, mediació...)? Com compaginar l'atenció específica als alumnes “conductuals” amb la seva vinculació als processos escolars ordinaris?
- Quin paper ha de tenir el professorat en el disseny i implementació d'aquests programes? Com fer que aquest paper sigui més involucrat i efectiu?

- Com promoure plans de convivència o antiviolença que impregnin significativament el conjunt d'actors i dinàmiques que tenen lloc al centre i a les aules?
- Com aconseguir una xarxa de prevenció i atenció de les problemàtiques conductuals que sigui sostenible, ajustada a les necessitats i aplegui professionals de dins i fora dels centres?

“Zero en conducta”

Què funciona per millorar les actituds i el clima d'aprenentatge als centres?

Data: Dimarts 22 de maig de 2018, 18h

Lloc: Palau Robert (Sala Cotxeres). Passeig de Gràcia, 107, 08008 Barcelona.

Programa i materials complementaris: <http://www.fbofill.cat/agenda/la-millora-de-les-conductes-i-el-clima-daprenentatge-laula-i-els-centres-que-funciona-i-com>

La **presentació de l'informe** *Els programes conductuals milloren les actituds i els resultats de l'alumnat* anirà a càrrec del seu autor **Miquel Àngel Alegre**, Cap de projectes de la Fundació Jaume Bofill i analista d'Ivàlua.

L'acte, que serà **presentat** per **Marc Balaguer**, director d'Ivàlua, i **moderat** per **Ismael Palacín**, director de la Fundació Jaume Bofill, comptarà amb la **participació** de:

- **Maria Jesús Comellas**, Directora del GRODE (Universitat Autònoma de Barcelona) i coordinadora de l'Observatori de la Violència a les Escoles.
- **José Ramón Ubieto**, Psicoanalista i professor de la Universitat Oberta de Catalunya.
- **David Rodríguez**, President de la Fundació Main.
- **Gené Gordó Aubarell**, Sub-directora General de Suport i Atenció a la Comunitat Educativa, Departament d'Ensenyament.

El debat es podrà seguir en directe per streaming a través del web <http://www.fbofill.cat>, i també via Twitter amb el hashtag **#EduEvidències**

Els ponents estaran disponibles per a ser entrevistats el mateix dia de l'acte o posteriorment. Podeu posar-vos en contacte amb:

- **Miquel Àngel Alegre**, cap de projectes de la Fundació Jaume Bofill. E-mail: malegre@fbofill.cat, telèfon: 93 458 87 00 – 620918577.
- **Núria Comas**, analista d'Ivàlua. E-mail: nuria.comas@ivalua.cat, telèfon: 93 554 53 00.

PRINCIPALS RESULTATS

Informe: Els programes conductuals milloren les actituds i els resultats de l'alumnat?

Autor: Miquel Àngel Alegre (Cap de projectes, Fundació Jaume Bofill)

Sobre l'estudi

- ✓ **Revisió sistemàtica** (“revisió de revisions”) en què se sintetitzen els resultats de 20 **metanàlisis d'avaluacions** fetes arreu del món sobre l'**impacte** que diferents **programes de millora conductual i actitudinal** tenen en la millora del comportament i els assoliments educatius dels alumnes.

Programes i intervencions analitzades

- ✓ En aquesta revisió s'inclouen programes que tenen com a objectiu principal prevenir o redreçar **problemàtiques conductuals “externes” que es manifesten en l'entorn escolar**, bàsicament:
 - a) Conductes i **actituds sistemàtiques d'indisciplina** o disruptives en el marc de l'aula.
 - b) Conductes “antisocials”, **d'agressivitat o violència** entre companys dins o fora de l'aula (incloent bullying).
- ✓ Parlem de programes que tenen com a **propòsit general millorar el clima de relacions i aprenentatge, i incrementar així les oportunitats educatives dels alumnes**. Aquests programes poden ser diversos en funció de:
 - **Orientació preventiva** (abans que es manifesti el problema) o **correctiva** (quan el problema s'ha manifestat).
 - **Aproximació focalitzada** (per a alumnes amb problemàtiques específiques, treball individual o grupal) o **“universal” de les activitats** (per al conjunt dels alumnes de l'aula o escola).
 - **Enfocament punitiu** (principalment sancions com l'expulsió de classe o del centre) o **d'empoderament i reforç positiu** (treball sobre competències socials o de gestió del conflicte i recompensa positivament dels canvis assolits).
 - **Durada**, freqüència i extensió en el calendari de les activitats.
 - **Institucions i perfil dels professionals** implicats en el disseny i implementació de la intervenció: professorat ordinari, especialistes, serveis externs, professionals d'altres sectors (serveis socials, àmbit comunitari, etc).
 - **Model i activitats del tractament**: conductual, cognitiu-conductual, mediació, mindfulness, psicoteràpia, coaching, etc.
 - **Abast i comprensivitat de les actuacions**. Per exemple, involucració o no de la família en les activitats del programa.

✓ **No es tenen en compte** en aquesta revisió:

- Els programes centrats en la reducció de l'absentisme escolar.
- Les intervencions d'àmbit clínic o psicosocial que tenen com objecte problemàtiques conductuals associades a trastorns greus de la salut mental.
- Els programes vinculats a l'àmbit de la justícia juvenil.

Els programes conductuals milloren les actituds i els resultats de l'alumnat?

Conclusions generals

- ✓ L'evidència demostra, de forma sòlida i consistent, que els programes conductuals i actitudinals que es desenvolupen en l'àmbit escolar poden tenir un impacte significatiu en la **prevenció i correcció de:**
 - **Conductes antisocials, disruptives, d'agressivitat, desafiament o de bullying.**
 - **Competències socials, de gestió emocional i actituds d'adhesió escolar dels joves.**
- ✓ Existeix evidència prometedora, tot i que poc extensa, sobre els efectes d'aquests programes en els **resultats acadèmics dels alumnes.**

Quines modalitats d'avaluació formativa funcionen millor i quines pitjor?

- ✓ Els programes que prioritzen les **accions punitives**, com ara les expulsions de classe o de l'escola, no només **no solucionen el problema** a mig i llarg termini, sinó que sovint tenen un impacte negatiu sobre les actituds i les oportunitats educatives dels alumnes.
- ✓ Els **programes "focalitzats"** (adreçats als col·lectius que presenten la problemàtica) són sobretot efectius per **corregir** la incidència de conductes i **actituds manifestes d'indisciplina o agressivitat**, especialment quan:
 - Treballen amb grups reduïts d'alumnes, evitant l'encapsulament en aules segregades on es concentrin altres problemàtiques.
 - Tenen una durada i volum d'activitats adequat a la problemàtica que es vol corregir. Un bon nombre dels programes que es mostren efectius tenen una durada d'entre 12 i 15 setmanes i es realitzen en sessions de 2 o 3 hores setmanals.
 - Compten amb espais de tutorització individual.
 - Inclouen activitats del model conductual o cognitiu-conductual com: modelització, jocs de rol i experimentació, processament d'informació social i presa de perspectiva, discussió de casos, relaxament i introspecció, etc.
 - Compten amb la implicació del professorat ordinari, i aquest professorat ha rebut una formació específica sobre els programes en qüestió i les problemàtiques que pretenen resoldre.
- ✓ Els **programes "universals"** (adreçats al conjunt d'alumnes de l'aula o de l'escola) són sobretot efectius per **prevenir** la incidència de conductes i **actituds manifestes d'indisciplina o agressivitat**, gràcies als seus impactes en la **millora de competències socioemocionals.**

- ✓ Els **programes escolars antiviolença** (p.ex. antibullying) funcionen quan aconseguen:
 - Afecten les dinàmiques d'aula i el conjunt del centre
 - Involucren alumnat, professorat i famílies
 - Són estables en el temps (mínim un curs escolar)

- ✓ **Efectes diferencials**: en quin context funcionen millor els programes?
 - Els programes focalitzats es mostren igualment efectius tant a primària com a secundària.
 - Els programes universals semblen ser especialment efectius en el context de l'educació primària.
 - Alguns estudis conclouen que els programes universals funcionen particularment bé en entorns escolars desafavorits

Recomanacions

Per tal de **corregir** manifestacions sostingudes d'indisciplina i agressivitat a aula i espais d'esbarjo, caldria apostar per:

- ✓ **Programes focalitzats** que combinin una intensitat elevada, sense desvinculació a l'escolaritat ordinària; treball conductual i d'habilitats socials en grups reduïts; tutorització individual.
- ✓ **Estratègies d'aula**, que treballin en base a marcs normatius pactats, activitats col·lectives de sensibilització i autocontrol, mediació, habilitats socials i jocs de rol.
- ✓ **Programes anti-bullying** que impregnin les dinàmiques quotidianes de l'aula i el centre; involucrin alumnat, professorat i famílies, en el seu disseny i desplegament; siguin sostinguts en el temps.

Per tal de **prevenir** manifestacions d'indisciplina i agressivitat a aula i espais d'esbarjo, caldria apostar per:

- ✓ **Programes universals** centrats en el **treball socioemocional**: empatia, gestió del conflicte, control de la ràbia, interacció social, etc.

El **professorat** com a peça clau en el desenvolupament efectiu dels programes (principalment d'aquells que es desenvolupen en el context de l'aula):

- ✓ Impulsar la **formació del professorat** en aquest tipus de problemàtiques i programes (formació inicial i continuada).

Els **professionals i especialistes** interns o externs del centre desenvolupen un rol crucial i efectiu en el diagnòstic, disseny i seguiment de les intervencions conductuals. Per tant, caldria:

- ✓ Garantir que els **equips es distribueixen pel territori** i en els centres d'acord amb criteris de necessitat.

Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

ivàlua

Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques

El projecte **Què funciona en educació?**, promogut per Ivàlua i la Fundació Bofill té per objectiu revisar les evidències generades per la recerca rigorosa al voltant de les polítiques i els programes que milloren els aprenentatges, per tal d'informar el disseny de les polítiques educatives.

- En primer lloc, recollir evidències del que funciona en alguns àmbits clau de la **política educativa**; per a fer-ho, es publiquen revisions anuals de l'evidència al voltant de quatre temes clau.
- En segon lloc, informar les polítiques educatives; es programen un cicle de **seminaris** amb actors responsables del disseny d'intervencions, per contextualitzar les troballes i debatre al voltant de les seves implicacions en el context català.
- Finalment, el projecte vol estendre a la **comunitat educativa** la necessitat de fonamentar les pràctiques i les polítiques en l'evidència ja existent sobre el que funciona, així com promoure la incorporació d'aquests aprenentatges en les estratègies dels actors.

Més informació del projecte:

<http://www.fbofill.cat/projectes/que-funciona-en-educacio-evidencies-la-millora-educativa>

<http://www.ivalua.cat/generic/static.aspx?id=2989>

Ivàlua és un consorci participat per la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i la Universitat Pompeu Fabra. La missió d'Ivàlua és promoure l'avaluació de polítiques públiques a Catalunya, com a eina de millora de l'acció de govern i de rendiment de comptes democràtic.

En el marc d'aquesta missió, Ivàlua té entre les seves finalitats la col·laboració amb les administracions públiques i entitats de caràcter social per a desenvolupar activitats d'**avaluació**, per **promoure l'ús efectiu dels resultats de l'avaluació** per part de les autoritats competents i per fer **difusió dels resultats** de l'avaluació al conjunt de la societat.

La **Fundació Jaume Bofill** és una fundació cultural privada creada l'any 1969. Des d'aleshores, les actuacions que duu a terme promouen el coneixement de la societat catalana, el debat de les noves idees i propostes per avançar cap a una major justícia social, i l'actuació de persones i col·lectius diversos que també busquin la transformació i el canvi social. Des de l'any 2009, la Fundació Jaume Bofill centra el conjunt de la seva activitat com a un *Think-and-Do tank* al voltant de l'educació i el seu context social, **impulsen iniciatives, recerques i debats per transformar l'educació a Catalunya**.

CONTACTE

Núria Comas, analista d'Ivàlua. E-mail: nuria.comas@ivalua.cat, telèfon: 93 554 53 00.

Miquel Àngel Alegre, cap de projectes de la Fundació Jaume Bofill. E-mail: malegre@fbofill.cat, telèfon: 93 458 87 00 – 620918577.